

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของโลกในกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้คนไปสนใจกระแสวัตถุนิยมมากขึ้น ไม่สนใจเรื่องศีลธรรม ปัญหาเรื่องการขาดศีลธรรมจึงเป็นปัญหาของสังคมที่กำลังทวีความรุนแรงทุกด้าน ทั้งอาชญากรรม การเอารัดเอาเปรียบขาดความเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนร่วมบ้านร่วมสังคม ต่างคนต่างอยู่ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะการขาดศีลธรรม จริยธรรม ที่มาช่วยเสริมจิตใจ ปัญหาดังกล่าวยังสะท้อนไปสู่กลุ่มเยาวชนอันเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมในอนาคต ปัจจุบันเด็กเยาวชนหันไปสนใจในสิ่งมอมเมา ในอบายมุขมากยิ่งขึ้น เพราะมีแหล่งอบายมุขเต็มไปหมด จึงทำให้เกิดปัญหากับเด็กเยาวชน และสังคมโดยรวม ทั้งนี้เพราะเด็กเยาวชนขาดการอบรมจิตใจให้ถูกต้อง

ในชุมชนบ้านคำก็เป็นอีกหนึ่งหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ในท่ามกลางที่สภาวะบ้านเมืองเกิดความวุ่นวาย สังคมเกิดความแตกแยก ขาดเสถียรภาพไปทั่ว ก็ยังมีเยาวชนจำนวนหนึ่งที่หลีกเลี่ยงจากความมั่วสุมในอบายมุขต่าง ๆ มารวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมเป็นการมาเรียนรู้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือชุมชน ศาสนา ตลอดจนการดำเนินชีวิต โดยเรียกชื่อกลุ่มนี้ว่า “กลุ่มยุวพุทธบ้านคำ”

กลุ่มยุวพุทธบ้านคำ ได้จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ มีการดำเนินกิจกรรมมาโดยตลอดโดยมีจุดประสงค์เพื่อชักนำเยาวชนให้เข้าวัดเพื่อศึกษาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ เป็นการปลูกฝังศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีแก่เยาวชน ทำให้ให้เยาวชนมีความใกล้ชิดกับพระสงฆ์ โดยมุ่งเน้นไปที่การนำหลักไตรสิกขาเข้ามาประยุกต์เข้ากับกิจกรรมต่าง ๆ มีไหว้พระ ตอบปัญหาธรรมะ ปัญหาทั่วไป และกิจกรรมที่เป็นสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ ศึกษาในหลักศาสนาพิธีต่าง ๆ เช่น การอาราธนาศีล การอาราธนาธรรม เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างปัญญาฝึกหัดให้เยาวชนกล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูก เป็นประโยชน์ในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีของชุมชน ของชาติ และเพื่อเป็นการรักษาประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยว่า การจัดกิจกรรมของกลุ่มยุวพุทธเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับประโยชน์ และมีความรู้ความเข้าใจในหลักไตรสิกขาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเกิดผลดีไม่น้อยเพียงใด

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติยุวพุทธบ้านคำและหลักไตรสิกขา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ในการจัดกิจกรรมของกลุ่มยุวพุทธบ้านคำ

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาผลของการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการดำเนินชีวิตของกลุ่มยุวพุทธบ้านคำ

๑.๓ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๓.๑ ไตรสิกขา หมายถึง คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ประกอบด้วยองค์ ๓ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

๑.๓.๒ บุญสิกขา หมายถึง คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ประกอบด้วย ทาน ศีล ภาวนา

๑.๓.๓ ยุวพุทธ หมายถึง เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม ส่งเสริมศีลธรรมและบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม มีอายุตั้งแต่ ๑๒ ปี ขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๑๘ ปี มีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านคำ ตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๓.๔ การประยุกต์ หมายถึง การนำหลักไตรสิกขามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของกลุ่มยุวพุทธบ้านคำ

๑.๓.๕ การดำเนินชีวิต หมายถึง การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ฝึกฝนจนเป็นนิสัย และกระทำในชีวิตประจำวัน ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นอยู่ของบุคคล ค่านิยม ซึ่งมีผลต่อสุขภาพร่างกาย จิตใจ ทั้งทางบวก และทางลบ

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะกลุ่มยุวพุทธบ้านคำ โดยกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย โดยการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มเป้าหมายซึ่งได้มาโดยใช้วิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

๑.๔.๑.๑ พระภิกษุ ๓ รูป โดยการคัดเลือกพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมของ
เยาวชน

๑.๔.๑.๒ ผู้นำชุมชน จำนวน ๑๓ คน โดยการเลือกผู้นำชุมชน และครูที่มีส่วน
รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมของเยาวชน

๑.๔.๑.๓ เยาวชนกลุ่มยุวพุทธ จำนวน ๒๕ คน โดยการคัดเลือกอย่างง่ายจากเยาวชน
ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละคุ้มๆ ละ ๕ คน ด้วยการเขียนสลากรายชื่อเยาวชนในแต่ละคุ้ม แล้วให้
หัวหน้าคุ้มจับฉลากผู้ที่ถูกเลือกตามจำนวน ๒๕ คนที่กำหนด

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะในเขตพื้นที่บ้านผา ตำบลเมืองสรวง อำเภอเมือง
สรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ ๖ ด้าน คือ

๑.๔.๓.๑ ด้านครอบครัว

๑.๔.๓.๒ ด้านโรงเรียน

๑.๔.๓.๓ ด้านพระสงฆ์

๑.๔.๓.๔ ด้านผู้สูงอายุ

๑.๔.๓.๕ ด้านผู้นำชุมชน

๑.๔.๓.๖ ด้านกลุ่มผู้เข้าร่วม และไม่เข้าร่วมในกิจกรรม

๑.๕ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(๑) เอกสาร

พระอุปติสสเถระ^๑ ได้ให้ความหมายของการศึกษาและขอบเขตของการศึกษา ไว้
ในวิมุตติมรรคว่า ศึกษา หมายถึง การศึกษาเรื่องที่ควรศึกษา การศึกษาอันยอดเยี่ยมและการศึกษา
เพื่อความเป็นพระอเสขะ (ผู้ไม่ต้องศึกษา)

พระพุทธโฆसाจารย์^๒ ได้อธิบายไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่า ใครศึกษาเป็นแนวปฏิบัติ
ในทางสายกลางที่มีใช้การปรนเปรอตนด้วยกามสุขและการทรมานตน มีศีลเป็นปฏิบัติต่อกิเลสที่

^๑ พระอุปติสสเถระ, วิมุตติมรรค, แปลโดย พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ,
(กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๔.

^๒ พระพุทธโฆสาจารย์, วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๑ ตอน ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : มหา
มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๔, ๕ – ๑๒.

แสดงออกทางกาย วาจา สมาธิเป็นปฏิปักษ์ต่อกิเลสที่กลุ่มมรุมจิต และปัญญาเป็นปฏิปักษ์ต่ออนุสัยกิเลสที่แอบแนบอยู่ในจิตสามารถพัฒนาบุคคลให้เป็นพระอริยะผู้มีความบริบูรณ์ด้วยศีล ได้แก่พระอรหันต์ นอกจากนี้องค์ธรรมทั้ง ๓ ยังเป็นเครื่องอุดหนุนให้บรรลुकุณวิเศษอันหาได้ยากในบุคคลทั่วไป ดังมีวิชา ๓ เป็นต้น

พุทธทาสภิกขุ^๓ กล่าวถึง ศีล สมาธิ ปัญญาไว้ในธรรมโฆษณฉบับวิสาขบูชาเทศนา ว่า การมีศีล คือ การไม่ยึดมั่นถือมั่น การที่คนขาดศีลนั้นก็เพราะเห็นแก่ตัว เห็นแก่ความสนุกสนาน จึงทำให้ศีลขาดไปถ้าไม่ยึดมั่นถือมั่นจะมีศีลที่บริสุทธิ์บริบูรณ์ สมาธิ คือ การทำสมาธิเพื่อถ่วงถอนความยึดมั่นถือมั่น เพื่อบรรเทาความยึดมั่นถือมั่นโดยการทำให้จิตว่างจากความยึดมั่นถือมั่น แล้วจิตจะได้เจริญทางปัญญา ซึ่งเป็นการทำลายภรากรของความยึดมั่นถือมั่น ให้สูญหายไปโดยเด็ดขาด ซึ่งทั้งสมาธิและปัญญา ล้วนแล้วแต่กระทำไปเพื่อทำลายความยึดมั่นถือมั่น และกล่าวไว้ในธรรมโฆษณฉบับโมกขธรรมประยุกต์ว่า ธรรมะที่ทำให้หลุดพ้นคือ ศีล สมาธิ ปัญญา

ศีล คือ ความปกติ หมายถึง คนซึ่งมีร่างกายปกติ นั่นคือมนุษย์เท่านั้นสำหรับสัตว์เดรัจฉานถึงแม้จะมีการปฏิบัติทางร่างกายที่ถูกต้อง จะไม่เรียกว่าศีล เพราะมันจะอยู่ในระดับที่ต่ำ

สมาธิ หมายถึง จิตที่มีกำลังเต็มตามที่ธรรมชาติกำหนดว่าจิตนั้นจะมีกำลังมากหรือสูงเพียงใด และสมาธิจะมีอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งมีทั้งในสิ่งมีชีวิตและสัตว์เดรัจฉาน

ปัญญา หมายถึง ความรู้พอตัว ตามที่ควรจะรู้ นั่นคือ มีตามลักษณะญาณ เป็นญาณที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือเรียกว่าปัญญาตามธรรมชาติ เมื่อได้รับการพัฒนาก็จะเกิดการพัฒนาเป็นปัญญานิคตที่ตัดกิเลสได้ บรรลุมรรค ผล นิพพานได้^๔

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^๕ กล่าวไว้ในพุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความตอนหนึ่งว่าไตรสิกขาเป็นระบบการฝึกอบรมที่เป็นเชิงปฏิบัติเต็มที่ จัดไว้เพื่อใช้ฝึกคนในฐานะที่อยู่ในสังคม หรือใช้เป็นระบบการฝึกคนของสังคม หรือฝึกคนในฐานะที่เป็นมนุษย์ผู้หนึ่งจัดแบ่งขั้นตอนเป็นช่วงกว้างๆ และเรียงลำดับโดยถือหลักสิ่งที่จะต้องปฏิบัติเด่นชัดเป็นพิเศษในช่วงนั้น ๆ

^๓ พุทธทาสภิกขุ, ธรรมโฆษณของพุทธทาส ฉบับวิสาขบูชาเทศนา, (สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๑๘), หน้า ๕๘.

^๔ พุทธทาสภิกขุ, ธรรมโฆษณของพุทธทาส ฉบับโมกขธรรมประยุกต์, (สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๑๘), หน้า ๒๐๔-๒๐๕.

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตฺโต) พุทธธรรม(ฉบับปรับปรุงและขยายความ), ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ สหธรรมิก, ๒๕๕๒), หน้า ๖๐๕.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^๖ ได้กล่าวถึงความสำคัญของไตรสิกขา ที่เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ตามหลักพระพุทธศาสนาไว้ว่า การศึกษา หมายถึง การเรียนรู้เพื่อเป็นมนุษย์ที่เต็มบริบูรณ์ เพราะได้รับการพัฒนาทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีจิตใจที่เปี่ยมด้วยปัญญา จึงเป็นอิสระหลุดพ้นจากการบีบคั้นของอำนาจกิเลสตัณหา ความหลุดพ้นนี้ก็คือวิมุตติซึ่งเป็นบรมสันติ เมื่อคนเราบรรลุถึงวิมุตติแล้วถือว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เรียกว่าพระอเสขะ หมายถึงผู้จบการศึกษาสูงสุดในพระพุทธศาสนา

เสฐียรพงษ์ วรรณปก^๗ ให้ความหมายว่า ไตรสิกขา คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ แต่พูดในฐานะที่เป็นระบบฝึกฝนอบรม เมื่อจัดเป็นระบบฝึกฝนอบรมก็จะฝึกฝนสามมิติ เท่านั้นคือ ทางด้านปัญญาทางด้านศีล ทางด้านจิตทางด้านปัญญา เป็นเรื่องทางความรู้ ความเข้าใจแนวคิด ค่านิยมที่ถูกต้องทางด้านศีล การควบคุมพฤติกรรม ทางกาย ทางวาจาให้อยู่ในกรอบ สอดคล้องกับความรู้ ความเข้าใจทางด้านจิต เป็นการพัฒนาจิตให้มีสมาธิ พัฒนาจิตให้มีความเพียร พัฒนาจิตให้มีสติ ดังนั้น ศีล สมาธิปัญญา ๓ องค์ประกอบนี้เป็น ๓ มิติ ต้องทำไปด้วยกัน เรื่องเดียวกันทำไปด้วยกัน เพื่อจุดประสงค์เดียวกัน จึงควรสรวมกัน ไม่ได้หมายความว่าต้องทำศีลก่อนให้สมบูรณ์ แล้วต้องมาทำสมาธิ ทำสมาธิสมบูรณ์แล้วมาทำปัญญา

สุมน อมรวิวัฒน์^๘ ได้สรุปวิเคราะห์กระบวนการศึกษาตามหลักของไตรสิกขาว่า มีลักษณะเด่นและใช้เป็นทฤษฎีทางการจัดกระบวนการเรียนการสอน การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการศึกษาที่มีลักษณะบูรณาการเพราะองค์ประกอบของหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ทั้ง ๓ อย่างนี้อาศัยกันและกันทำให้ชีวิตบริสุทธิ์ เพราะเมื่อรักษาศีลดีแล้วก็ต้องประทับประคองตนไว้ด้วยความไม่ประมาท ก็ต้องรักษาจิตด้วยสติอยู่เสมอ คือ การก้าวเข้าสู่แดนแห่งสมาธิ คือ ความสงบมั่นคงแห่งจิต อันเป็นอุปกรณ์สำคัญในการใช้ปัญญา เมื่อจิตไม่ฟุ้งซ่าน ไม่สับสน ไม่วุ่นวาย ย่อมใช้ปัญญาได้อย่างดี ปัญญาที่ใช้บ่อย ๆ ทำให้เลียบคม ว่องไว พอกพูนมากขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยให้ศีลสมาธิดีขึ้นด้วย

บุญมี แท่นแก้ว^๙ ให้ความหมายของไตรสิกขาว่า หมายถึง ข้อปฏิบัติ ๓ ชั้น คือ

^๖ พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *ทิศทางการศึกษาไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๑-๔๒.

^๗ เสฐียรพงษ์ วรรณปก, “มัชฌิมาปฏิปทา : สายกลางสองมิติ” ในคอลัมน์ ธรรมะได้ธรรมาสน์, *ข่าวสด*, (๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕), หน้า ๒๕.

^๘ สุมน อมรวิวัฒน์, *การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๓๐), หน้า ๔๔ – ๔๕.

^๙ บุญมี แท่นแก้ว, *จริยศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๕๘.

๑.ขั้นศีล ได้แก่ การเว้นชั่ว ประพฤติดี ปฏิบัติเพื่อความปกติสงบเรียบร้อยไม่ทำให้ตนและผู้อื่นเดือดร้อน ข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า ศีลสิกขา แปลว่า สิ่งที่ต้องศึกษาอบรม เป็นขั้นศีล

๒.ขั้นสมาธิ ได้แก่ การฝึกฝนหรืออบรมจิตใจให้เหมาะสม ตั้งมั่นในลักษณะที่พร้อมจะปฏิบัติงานคือ พิจารณาความเป็นจริง เพื่อเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญา การฝึกบังคับจิตใจให้ตั้งมั่นโดยระลึกรู้ตัวทั่วพร้อม ดังนี้เรียกว่า จิตตสิกขา

๓.ขั้นปัญญา ได้แก่ การฝึกฝนอบรมในการพิจารณาสังขารทั้งปวงให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องตามความเป็นจริง หมายถึง กาฝึกฝนอบรมจนเกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในสังขารทั้งปวงถึงกับเกิดความสดล่งแวงเบื่อน่ายในสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตาได้จริงๆ การฝึกฝนเช่นนี้เรียกว่า ปัญญาสิกขา

ระวี ภาวิไล^{๑๑} ได้กล่าวถึงไตรสิกขาว่า หมายถึง การพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงาม ถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตนเอง เริ่มจากการรักษาศีล เพื่อขัดเกลาพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของตนเองให้บริสุทธิ์ รวมถึงการฝึกหัดการอยู่ร่วมกันของเพื่อนร่วมงานให้มีความเกื้อกูลต่อกัน และกระบวนการที่สำคัญในการศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้บริบูรณ์ด้วยศีล บริบูรณ์ด้วยสมาธิ และบริบูรณ์ด้วยปัญญาเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายสูงสุดในปัจจุบันและอนาคต

สุภาส เครือเนตร^{๑๒} ให้ความเห็นว่า ในการพัฒนาชีวิตตามวิธีการแบบไตรสิกขาหรือการศึกษาแบบฝึกหัดตนให้เกิด ศีล สมาธิ ปัญญา นี้ ถ้าหากสามารถฝึกปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักการของ “การฝึกสมาธิ” แต่เพียงประการเดียว ก็อาจสามารถพัฒนาจิตใจให้เกิดคุณสมบัติครบ ๓ ประการ ได้คือ ได้ทั้ง ศีล สมาธิ และปัญญาไปพร้อมกัน

(๒) งานวิจัย

พระครูวิธานสุนทร (จรินทร์ อาบคำ)^{๑๒} ได้ทำการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอดงพญาเย็น จังหวัดนครสวรรค์ พอสรุปได้ว่า

^{๑๑} ระวี ภาวิไล, หัวใจของศาสนาพุทธ, (บทความเสนอในการประชุมทางวิชาการ เรื่อง หัวใจของศาสนา), ธรรมสถาน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๑๓-๑๘ กรกฎาคม ๒๕๒๘.

^{๑๒} สุภาส เครือเนตร, ปฏิรูปการศึกษาผานหลักศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชิง, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๓-๑๐๔.

^{๑๓} พระครูวิธานสุนทร (จรินทร์ อาบคำ), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอดงพญาเย็น จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ไตรสิกขา หมายถึง การพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตนเอง เริ่มจากการรักษาศีล เพื่อขัดเกลาพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของตนเองให้บริสุทธิ์ รวมถึงการฝึกหัดการอยู่ร่วมกันของเพื่อนร่วมงานให้มีความเกื้อกูลต่อกัน และกระบวนการที่สำคัญในการศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้บริบูรณ์ด้วยศีล บริบูรณ์ด้วยสมาธิ และบริบูรณ์ด้วยปัญญาเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายสูงสุดในปัจจุบันและอนาคต

พระบุญชู กัลณ^{๓๓} ได้ทำการศึกษาวเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวไว้ในบทสรุปตอนหนึ่งความว่า การที่จะเข้าใจการศึกษาไตรสิกขาให้ครบกระบวนการนั้น พระพุทธศาสนาได้อธิบายกิจที่พึงทำต่อความจริงอันประเสริฐที่เรียกว่าอริยสัจ ๔ ให้ถูกต้องเป็นเบื้องต้น กล่าวคือ ในอริยสัจนั้น มรรคเป็นหลักการที่ชี้นำให้ลงมือปฏิบัติ (ภาวนา) เพื่อไปสู่จุดหมาย (นิโรธ) และมรรคเป็นองค์ธรรมที่แสดงให้เห็นทางอันประเสริฐที่นำไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ โดยอาศัยปัญญา ศีล และสมาธิแต่เนื่องจากว่าคนโดยส่วนใหญ่แล้วมักมีอวิชชามากกว่าปัญญา ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงได้ยกย่องวิธีการหรือได้ปรับมรรคอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้มองเห็นและง่ายต่อการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น เรียกว่าไตรสิกขา

คลพัฒน์ ยศธร^{๓๔} ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ เรื่อง การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์ โดยได้อธิบายว่ารูปแบบการพัฒนาตามแนวพุทธศาสตร์ที่เป็นการพัฒนาที่ถูกทาง(สัมมาพัฒนา) การพัฒนาที่ได้สมดุลจะนำไปสู่ผลสำเร็จ และการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ด้วยการศึกษาแบบไตรสิกขา ที่พัฒนาคนทั้งด้านพฤติกรรม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา ซึ่งการศึกษาเช่นนี้ต้องศึกษาทั้งเนื้อหา (ปริยัติ) การลงมือปฏิบัติ (ปฏิบัติ) เพื่อให้เข้าใจปฏิจางมุปบาท คือ กฎแห่งธรรมชาติหรือกฎของชีวิต อันจะนำไปสู่ผลสำเร็จ (ปฏิเวธ) ระยะเริ่มแรก พุทธทาสภิกขุ ได้พูดและเขียนผลงานด้านการศึกษา เพื่อชี้ถึงปัญหาการศึกษาของไทยที่เกิดขึ้น และแนวทางแก้ไขโดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา

สุรัตน์ เพชรนิล^{๓๕} ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์ ในงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “ปรัชญาการศึกษาของพุทธทาสภิกขุ”และในงานดังกล่าวนี้พบของท่านพุทธทาสภิกขุได้เสนอแนว

^{๓๓} พระบุญชู กัลณ, “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐).

^{๓๔} คลพัฒน์ ยศธร, “การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๓๕} สุรัตน์ เพชรนิล, “ปรัชญาการศึกษาของพุทธทาสภิกขุ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐).

ทางการจัดการศึกษาไว้ ๓ แนวทาง คือ

๑. แนวทางขณัตถุสสัมปัญญา เป็นแนวทางของการศึกษาที่จะทำให้ผู้ศึกษาเกิดความรู้ประจักษ์แจ้งโดยการปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นการเห็นทุกอย่างที่เป็นจริงเช่น เห็นว่า ชีวิตเป็นทุกข์โดยเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นจริงๆ มิใช่เป็นเพียงความรู้ ความเข้าใจ จดจำได้ ท่องได้เท่านั้น

๒. แนวทางปฏิจจสมุปบาท แนวทางดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงลักษณะของสิ่งต่างๆที่มีความต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จะสอนให้มนุษย์รู้และเข้าใจเท่าทันต่อความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความหลงผิดหรือเกิดความรู้สึกมีตัวตน

๓. แนวทางไตรสิกขา โดยได้อธิบายว่าเป็นแนวทางของการศึกษาที่ผู้ศึกษาต้องลงมือประพฤติปฏิบัติ ฝึกอบรมที่เรียกว่า ศีล สมาธิ ปัญญา และได้อธิบายต่อไปว่า ศีล คือ การฝึกอบรมความประพฤติ ปฏิบัติ ที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น สมาธิ คือ การฝึกอบรมจิตใจให้มีความสงบ มีลักษณะที่เป็นความบริสุทธิ์ สะอาด มั่นคง ไม่หวั่นไหว วอกแวก และพร้อมในการที่จะทำหน้าที่ การงาน ปัญญา คือ การมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นแจ้งในความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริง จนในที่สุดก็สามารถทำลายความรู้สึกที่เข้าใจผิดว่าตัวเองมีตัวตนหรืออัตตาได้

สาราญ เพียนอก^{๑๖} ได้ทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธของวัยรุ่นจากผลการศึกษาระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธของวัยรุ่นระดับอุดมศึกษาตามหลักการดำเนินชีวิต มรรคมิองค์ ๘ ในระดับอุดมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีระดับมาก ได้แก่ ด้านความเห็น ด้านความเพียร และด้านสติการระลึกรู้ส่วนด้านที่มีระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านสมาธิความตั้งมั่น ด้านการเลี้ยงชีพ ด้านความคิด ด้านการพูด และด้านการกระทำดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี หลักการของสมาธิ เป็นการฝึกอบรมด้านจิตใจ ให้มีความคิดแน่วแน่ตั้งใจจริง นั่นคือ มีความเพียร มีสมาธิในการเรียน และหลักของปัญญา จะฝึกหัดอบรมให้เด็กมีความเห็นที่เป็นสัมมาทิฐิ ประเด็นการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้พัฒนาอย่างถูกต้อง

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าแนวคิดของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา มองว่าหลักไตรสิกขาที่นำมาพัฒนาเยาวชนนั้นเป็นการสอนให้เยาวชนเรียนรู้หลักปฏิบัติ แล้วนำมาฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเอง เริ่มต้นจากการรักษาศีล เพื่อขัดเกลาพฤติกรรมของตนเอง ให้เป็นคนมีระเบียบวินัย รวมถึงฝึกหัดการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น กระบวนการสำคัญในการศึกษาซึ่งอยู่ที่การเรียนรู้ปรากฏการณ์ในใจตนเองอย่างมีจิตตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว จนเกิดปัญญาเข้าใจธรรมชาติแห่งชีวิต นำไปสู่การวางใจต่อชีวิตและการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม โดยอาศัยความสัมพันธ์กันทั้ง ๓ อย่าง คือ ทางร่างกาย ทางคำพูด และ

^{๑๖} สาราญ เพียนอก, พันตำรวจเอก, “การดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธของวัยรุ่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

ทางจิตใจ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักไตรสิกขาไปวิเคราะห์ในการประยุกต์ใช้กิจกรรมของกลุ่มยุวพุทธบ้านคำ ในบทต่างๆ ของการวิจัย

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๖.๑ การรวบรวม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ตำราทางวิชาการ เอกสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และสังเกตกลุ่มเป้าหมาย

๑.๖.๒ การจัดทำข้อมูล

๑. เรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งจากเอกสาร งานวิจัยและข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม

๒. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม ในประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

๑.๖.๓ เสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

๑.๖.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง
๒. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม
๓. เครื่องบันทึกเสียง
๔. กล้องถ่ายรูป

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของยุวพุทธบ้านคำกับหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๗.๒ ทำให้ทราบวิธีการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อดำเนินกิจกรรมของกลุ่มยุวพุทธบ้านคำ

๑.๗.๓ ทำให้ทราบผลของการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการดำเนินชีวิตของกลุ่มยุวพุทธบ้านคำ